

V novi domovini bo dovolj kruha tudi zanje

V minulih časih so se Slovenci, kakor tudi pripadniki drugih jugoslovanskih narodov, zaradi pomanjkanja živilskih izdelkov, čeprav bi ga bilo lahko dosti, ne bi izkoriščali izjemno bogate naravne lepote in znamenitosti svojih krajev. Izšli v tujino: Nemčijo, Francijo, Holandijo, Belgijo, celo v Ameriko, Avstralijo in Novozelandsko.

Ti izseljenci so bili vedno pekoča rana jugoslovanskih narodov. Pomagati so jim hoteli, saj niso mogli prenašati kilev na pomoč srbom, ki so bili zaradi slabih življenjskih razmer iztrgani iz narodnega telesa in izpostavljeni oni, še bolj pa njihovi otroci, nezposremiti potujočemu.

Toda pomagali so si sami in vztrajali. Čeprav niso našli mesta na domačih tleh, so prisilili, niti kili zaslužili, trpinčeni domovine in vložili vse sile v borbo za osvoboditev in za novo državo, kjer bo tudi zanje dovolj kruha.

Najbolj zgornjo nam pokaže njihovo čustvanje in domoljubnost za našo skupno domovino.

Kairo, sredi decembra 1945

Slovenska naseljena v Egiptu je čisto svojevredna pojava v zgodovini slovenskega izseljstva. Njeni začetki segajo v zadnje desetletje 19. stoletja, v dobo, ko je tujina ni dala naše vinograde po Vipavski dolini in Brdih, po Krasu, po Slovenskih gorah in dolinskem gričevju. Gorilko okolico, ki je v Vipavski dolini vred morda najbolj goste posojeno slovensko osemle, je ta gospodarska katastrofa zadela v polno. Vinarstvo, ki se je razvilo do sedanja gospodarske veljave, je bilo takrat šele v povojih. Glavni vir kmetijskega dohodka je bilo vino, ki pa ga je skoro do zadnje kaplje ispalja klovner. Vipavska žena, ki je vedno podpirala tri vogale pri hiši, tudi sedaj ni klonila. Pokliče hline pomočnice, ki se je d. tedaj omejeval na Trst, Gorico in še na kake manjše mesto in ki je bil skoro edini socialni tihod malega našega kmeta, ki ga je na-

radovedno osirja po novih socialnih tokovih slovenskega tihoda, je to v neki meri gotovo posledica usmerjenosti, ki je tešla v tujem jeziku ali s slovensko vsebino in isti slovenske žene v razvijajoči se razmoračajočega Egiptu. Ta opazovanja niso sad pretrane domitjavosti, pač pa prišlih mladih egiptovskih intelektualcev, ki ti v razgovoru v francoskih pomeniljavah, napredne misli slovenskih žena. Mnogi imed njih, znajo celo po nekaj sto slovenskih besed, ki svedo svenijo tako, kakor da bi bile izgovorjene pred očrvlo v Prvačini.

V Kairu in Aleksandriji delujejo slovenske šolske sestre, ki so v glavnem tudi Primorke. Skrbijo za stare obnovele tenice, ki so stare kabineta, ki jih vsojale v Egiptu, obnem pa so vsebine posredovalke za služe in zaščitnice naših rojakov.

Naša kolonija v vojnem času

Družabno življenje med kolonijami ni prenehalo. Kljub pomanjkljivosti znanju knjižnega jezika so se žene in elasti dekleta trudile pri naših prirediteljih, ki jih je bilo veselo leto po nekaj, kot recitatorke naših pesniških prvakov — Gregorčičeva svedo le vedno prevladuje — bodisi kot igralke, pevke ali pisateljice. Svedo se pri tem pridno pomagali tudi moške in ženske. V jugoslovanskih domovih v Kairu in Aleksandriji so Slovenci in Slovenke v večini. Svojevčasno so imeli Sloveni v Aleksandriji slovensko zabavno šolo, letos pa so bili v Kairu trije šolski tečaji.

Po vsem tem, kar smo že omenili, vidimo, da je bila slovenska naselbina v Egiptu formalno italijanska državljanstva. Predvsem jugoslovanske oblasti v Kairu se so kolonijo niso zanimali. Ti naši primorski ljudje, ki so sanjali o Jugoslaviji in o svobodi, so bili tu po gostokat rasočarimi. Uradni jugoslovanski krogi so se ne naše delavne ljudi ematrali kot tuje. Zaradi italijanske državljanstva je bilo velikim našim ljudem ob zahtevnem poslovanju Italije na Jugoslavijo poslovanje v koncentracijskih taborišča. Posredniške usode je hoteli, da so se naši zavedni Slovenci, neizposremiti antifasisti, skupno s največjimi fašističnimi krčidci in tolovaji v leten zapori.

Vse priložnosti Slovincem v Sloveniji, italijanski državljanov je bilo postavljeno pod upravo. Medtem ko so Grit in Libijci s politnim uspehom vrtili pri tukajšnjih oblasteh Dodekaneske in libijske begunce pod prijateljske, avtonomne prireditelje, se so naše primorske rojalce in njihovo usodo ni nikče bregal. Šele kasneje se je s pomočjo zasednikov posredila rešiti naša ljudstva iz koncentracijskih taborišč, medtem ko upravljanje uprave je sedaj ni udobno rešeno, ker so bili jugoslovanski kraljevi služabniki zadržani pri prvi časi.

Slovinci v Egiptu in narodno osvobodilno gibanje

V prvih letih vojne je bil Kairo valno središče politične in vojaške delavnosti slovenskega. Propaganda je udarjala kar na veliki usoni. Vse stili se domovine so bile zelo redke in te so pri Italijancih ostajali močno nadzorovane. Vse do konca 1. 1945, je prevladovala propaganda slononskega vlada. Radio Svoboda na Jugoslavijo je bilo mogoče šle kot le na prosvetnih aparatih. Pri priložnosti evstovnikov maršala Tita v Kairo so se zadeve hitro odprile. Novo ljud, ko gibanje je safo na seobino. Odhod 85 slovenskih in hrvaških prostovoljcev, bluih italijanskih ujetnikov in NOVJ se to razpoloženje samo je utrdilo. Šlepih priključitve slovenskega primorskega osemleja Jugoslaviji ob 11. zasedanju AVNOJ-a je naša tujina Slovincem in Hrvatim in sploh vse svedo Jugoslovane poglavl v nepopolno naučevanje. Vra v slovensko, jugoslovansko in slovensko sploh po slavni mnogih Rdeče armade, ki so se vratile ob Steimgrada do Berlina, pa je s novim državnim aktom dobila jasne oblike, ki so dosegle vsaj višek v oblikovanjem hrabre jugoslovanske armade v Trst. Rde je, da je bilo uspešno postrebljeno, da so nam naših v kupo naše vselej in priključevanja kadaj pa kadaj najbolj grenko kapjo razočaranja in s gotovimi postopki politno omejavali vero v njihovo med vojno toliko opretno pravičnost, ali vero s mnogo primorskih narodnostnih težav niso omejav. Van slovenski in jugoslovanski naselbina v Egiptu stoji tedno za svojimi močmi in fanti, materami in sestrami v domovini. Ta povezanost gotovo je nikdar ni bila tako tesna, liva in tako vseobsejajoča, kakršna je danes. To povezanost so ustvarjali potoki krvi, grobovi, solza, pogorilja, posebno pa tisto znanje in medsebojna povezanost jugoslovanskih narodov, ki je šla tihim tihim nacifazizmu in jugoslovanski protijudovski reakciji.

Slovenska mati v Egiptu v svoji beščini in trpljenju, pa tudi v svojem ponosu rešila brez pomankanja — ni naša tujina za svojo sestro v domovini. Njeni sinovi so bili razporejeni po vseh evstovnih frontah. Mnogi od njih so armovali v umirah po koncentracijskih taboriščih v Italiji in Nemčiji. Slovinci.

BESEDNJAK: Rečite torej našega jezika. Kakor vam drago! Mi sprejmemo kakršni koli predlog in kakršno koli rešitev, samo da bo začetni naš jezik in zagotovljen svoboden razvoj naše kulture. To je naša neporečna slovenska pravica.

GIUNTA: Tukaj smo mi gospodarji. (!)

BESEDNJAK: To dobro vemo! To čutimo vsaki dan!

GENERAL BAISTROČI: Ako nečete biti z nami, pripravite prilago in oddite.

BESEDNJAK: Pod pogojem, da mi vi odnesete folkove. V našo korlat je in verjamite mi, da tudi v korist države, da daste popolno svobodo v razvoju naše kulture in našega jezika.

FEDELE: In vaši politični propagandi.

BESEDNJAK: „Našemu jeziku, ki je končno jezik pol milijona vaših državljanov.“

GRECO: Mar nimate vseh pravice?

BESEDNJAK: Ne, poslanec Greco! Ako imate vi pravico pošiljati svojega otroka v šolo, da se tamkaj uči v svojem materinem jeziku, moram imeti tudi jaz pravico pošiljati svojega otroka v šolo, kjer se bo lahko uči v svojem materinem jeziku.

LUNELLI: Vi ste bili že pripriljeni in pripriljeni v Avstriji.

GRECO: Vi ste bili že v Avstriji pripriljeni in pripriljeni.

BESEDNJAK: Vi lahko zahtevate od Slovincem in Hrvatov Juljske krajine, da bodo pošli državljanji, poslani državnim zakonom in v tem boste uspešni. TODA NIKOLI VAM NE BO USPELO, IZTRETITI NAS JEZIK IN NASO SLOVANSKO ZAVEST. KO BODO ODPRAVLJENE VSE SOLE IN ODPUŠČENI VSI UCITELJI, SE BO VRAKA SLOVANSKA DRUŽINA SPREMENILA V SOLO, VSE MATERJE IN VSI OČETJE BODO POSTALI UCITELJI, KI BODO OD RODA NA VOD PRENASALI NAS JEZIK IN NASO NARODNOST.

Ako mati in dekle nista trepetala v Egiptu samo za golo življenje svojih sinov. Odtujitev, to je bila vedno muha. Pod udarci sovražne in italijanske propagande bo sin nevednež ki so mu jastili iz ust trgal slovensko besedo, mogoče klonil. V tej strašni negotovosti so bile ure naših žena v Egiptu v prvih letih vojne morda najtežje. „Oh, ko bi bila jaz pri sinu, bi se boril gotovo v pravih vrstah“, so bile besede in misli naših zavednih žena. Ta skrb je bila skoro popolnoma odveč; saj kri ni voda! Četrst stoletja najhujšega fašističnega nasilja ni spreminilo toliminskih puntarjev, ni omejalo cerkniških, boviških, kobarških, krdijskih hrtbovcev, ni omejevalo krdijskih Krdicev, niti upornih Brtov in ni sprevrglo naših Vipavcev, Pivčan